מראה יחזקאל על התורה — דברים

אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל כו' כל מקום שנאמר ואלה מוסיף על הראשונים אלה פוסל את הראשונים וא"כ צריך להבין במה פסל כאן את הראשונים, והנה לפי פשוטו צריך לבאר עפימ"ש רש"י לעיל בפ' מטות שכל הדברים אמר משה לראשי המטות שיאמרו לישראל וכמ"ש במ"א כיצד סדר המשנה כו', אך כל זה בדברי דין ומשפט שיכולין לקבל איש מפי איש בלי השתנות, משא"כ בדברי מוסר שצריך דברים היוצאין מן הלב ואינן מתקבלין כל כך על הלב כשאינן נשמעין מפה לפה מהמוכיח בעצמו וע"כ היו כלן צריכין לשמוע מפי משה בעצמו, וזה"ש אלה פוסל את הראשונים שהראשונים לא נאמרו לכל ישראל מפי משה בעצמו אבל אלו הדברי מוסר משה בעצמו דבר אל כל ישראל.

אמנם להבין עוד מ"ש במדבר בערבה שאין לו ביאור כלל, ומה שפירש רש"י שהזכירן בדרך רמז משום כבודן של ישראל, קשה, הלא באמת הזכיר אח"כ כל העבירות בפירוש שעשו במדבר, ועוד קשה מ"ש רש"י שאין מוכיחין את האדם רק סמוך למיתה, קשה דא"כ בטלה כל מצות הוכח תוכיח, עוד קשה למה כתב בתחילה ישראל ואח"כ בני ישראל.

ונ"ל דהנה יש שני עניני תוכחה הא' כשרואה דבר עבירה מחבירו ומוכיחו להפרישו מאיסורא ולשוב בתשובה לבלי ישוב לכסלה, והב' שמוכיח את האדם להכניע את לבבו, והחילוק הוא שבסוג הראשון איננו מזכיר לו רק אותה עבירה ולאותו האיש בלבד שחטא, משא"כ כשצריך להשפיל ולהכניע לבבו מזכיר לו כל העבירות שעשה בין בעצמו ובין ע"י חבירו שאחד נתפס על חבירו, וע"כ נאמר דוודאי כל העבירות הנזכרים לא עשו כל ישראל והעד שנאמר כי כל האיש אשר הלך אחרי בעל פעור השמידו כו', וכ"כ שאר העבירות רק שנחשב לכלם מחמת הערבות, ולפי"ז נאמר דוודאי על כל העבירות שעשו במדבר בשעת עשייתן בוודאי הוכיחן באותו מעמד וזו מצות הוכח תוכיח רק שלא את כלם הוכיח רק אותו העובר, משא"כ לפני מותו שרצה להכניע לבבם כמ"ש ממרים הייתם עם ה' ורצה להשתרש בלבבם אמונת ה' והחמידם לחשוק בעבודתו ע"כ הזכיר להן כל העבירות שעשו בכל הארבעים שנה, וזה"ש אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל ר"ל לכל אחד ואחד מישראל כשראה מהם דבר עבירה והיכן דיבר, ומפרש והולך במדבר ובערבה כו' בכל המקומות שחטאו, אכן בעבר הירדן בארץ מואב לפני מותו דבר אל כל בני ישראל, שהוכיח את כלם בבת אחת.